

Abraham Roentgen, restauratieverslag, Koolwijk Meubelrestauratie, Utrecht.

Inhoudsopgave

Inleiding

Administratieve gegevens

Technische beschrijving

Originaliteit

Markeringen

Eerdere restauraties

Conditie voor restauratie

Historisch/huidig gebruik

Behandelplan

Uitgevoerde werkzaamheden

Gebruikte materialen

Schoonmaak advies

Onderhoud

Preventief onderhoud

Foto's tijdens restauratie

Foto's na restauratie

Herenweg 17
3513 CA Utrecht
Telefoon 06 1377 8702

www.koolwijkmeubelrestauratie.nl
info@koolwijkmeubelrestauratie.nl

Administratieve gegevens

Datum: 02-05-2025

Object nr.: N.v.t.

Maker: Abraham Roentgen

Naam: Theekistje met lade

Materiaal: kingwood, esdoorn(?), mahonie, taxus, messing, zijde, ijzer

Periode: 1750/1755 (?)

Maatvoering: 23,6 x 13,8 x 17,3 cm.

Herkomst: aangekocht in het televisieprogramma "van onschatbare waarde"

Verblijfplaats: N.v.t.

Gebruik nemer: Ronald van Zadelhoff

Restaurator: Koolwijk Meubelrestauratie/ Jeroen van Koolwijk

De aanleiding van dit rapport is de vraag om restauratie. Dit rapport behandelt de restauratie en een technische beschrijving, de kunsthistorische context is hierin niet meegenomen.

Inleiding

Abraham Roentgen (1711-1793) was de vader van David Roentgen (1743-1807). Beiden zijn Duitse ebenisten die behoorden tot de meest vaardige meubelmakers uit de twee helft van de 18^e eeuw. Meubels door hen gemaakt zijn van uitmuntende kwaliteit en zijn veelal in musea opgenomen.

Van dit type kistje zijn meerde bekend en vindbaar op internet. Eenzelfde kistje is opgenomen in de collectie van het The Met Museum, zij hebben een informatieve beschrijving van dit object. Het sleutelgatplaatje lijkt hetzelfde, maar heeft een andere graving. Het fineer op het front komt uit hetzelfde fineerboek als op dit kistje. Zij hebben het over rosewood, dit is de verzamelnaam voor palissandersoorten. Een meer specifieke benaming is kingwood met de botanische naam *Dalbergia cearensis*, violetwood.

<https://www.wood-database.com/kingwood/>

Technische beschrijving

Het kistje is opgebouwd uit diverse houtsoorten. De structuur is gemaakt van esdoorn, dit is met name aan de binnenzijde te zien. De opstaande randen waarlangs de lade loopt zijn gemaakt van mahonie. De lade zelf is gemaakt van taxus. Het ladefront en de ladelopers zijn weer gemaakt van mahonie. De tussenschotjes aan de binnenzijde zijn eveneens gemaakt van mahonie. De profielen van het pagodedakje zijn gemaakt van eikenhout. Het massieve dakje onder het fineer boven op het klepje is van mahonie, net als het randje van de klep waar de scharniertjes in verwerkt zitten. Uiteindelijk is het kistje gefineerd met het zeer fraaie kingwood.

De pootjes, de biezen rondom, het gegraveerde sleutelgatplaatje, de handgreep bovenop, de scharniertjes en de knopjes van de mechaniekjes zijn van messing. Achter de lade zit een veer van messingdraad. De pootjes zitten vast met ijzeren bolkopschroefjes en de scharniertjes met ijzeren verzonken schroefjes.

De binnenzijde van de klep is belijmd met een roze, katoenen stof in een motief uit de 19^e eeuw.

De hoekverbindingen zijn zwaluwstaarten.

Er zijn twee mechaniekjes in het kistje verwerkt:

- het klepje in de sleutelgatplaat is bedoeld om het sleutelgat af te dichten zodat het geheel op slot zit, inclusief de lade. Dit klepje is te openen d.m.v. een knopje aan de onderzijde.
- de lade is te openen d.m.v. het drukknopje boven op de rechterzijde aan de binnenkant van het doosje. Een veer achter het doosje duwt de lade naar buiten. Deze veer is nu zo sterk dat als je het knopje indrukt zonder de lade tegen te houden, deze met veel kracht eruit schiet.

Originaliteit

Er zijn een paar stukjes fineer vernieuwd. De stof in het klepje is ooit vervangen. Verder zijn alle onderdelen origineel en compleet!

Afwerking

De bestaande afwerking is bijenwas.

Markeringen

Geen markeringen aangetroffen.

Eerdere restauraties

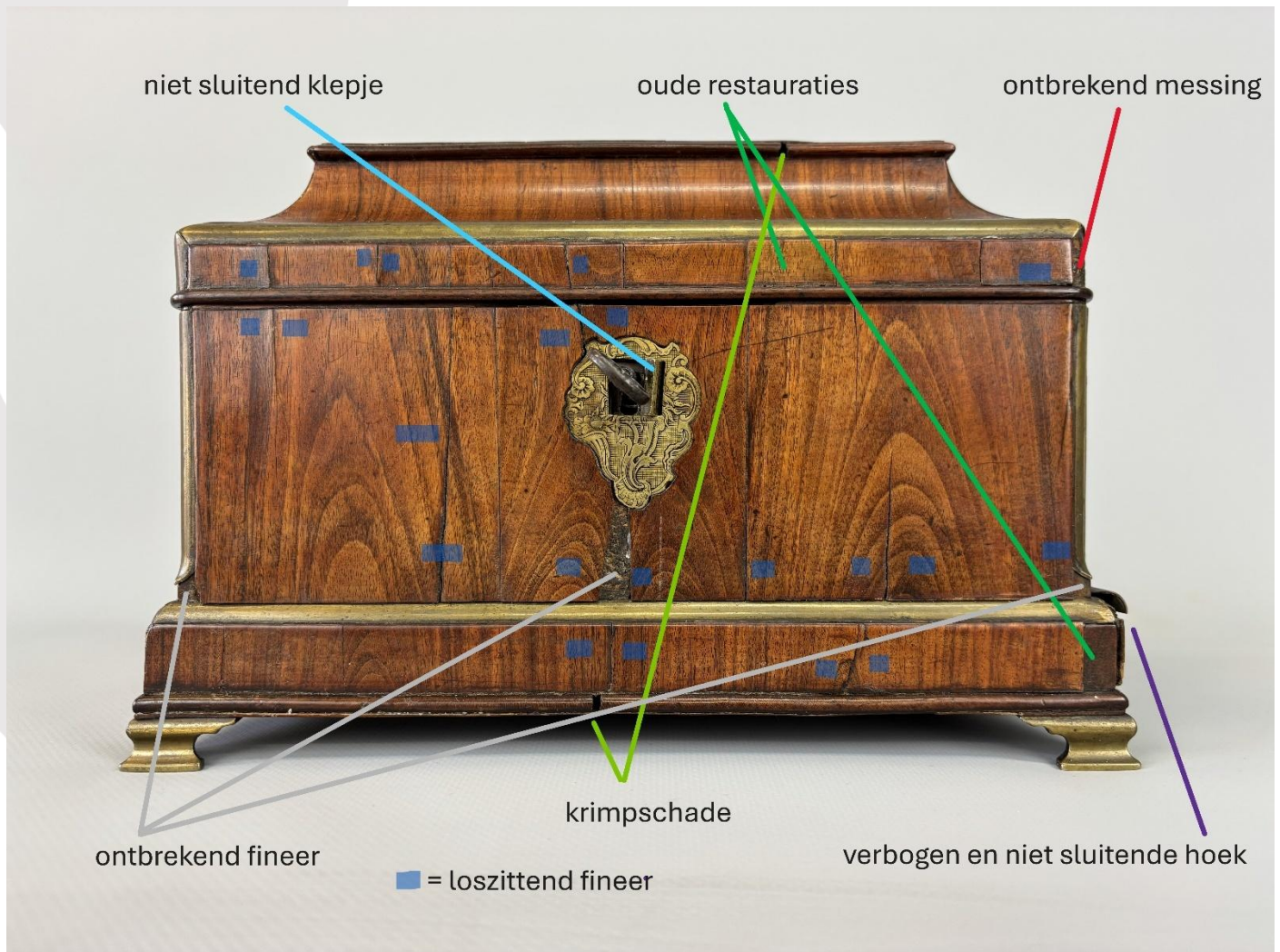
Er zijn mij geen eerder gedocumenteerde restauraties bekend. Wel zijn er sporen van oude restauraties zichtbaar.

- diverse stukjes fineer zijn niet meer origineel (op de foto's aangegeven in donkergroen/oude restauraties)
- diverse stukjes fineer zijn terug gelijmd, maar niet altijd even netjes
- de messing bakjes aan de binnenzijde zijn plaatselijk opnieuw gesoldeerd
- de stof aan de binnenzijde van de klep heeft overtollige lijmresten

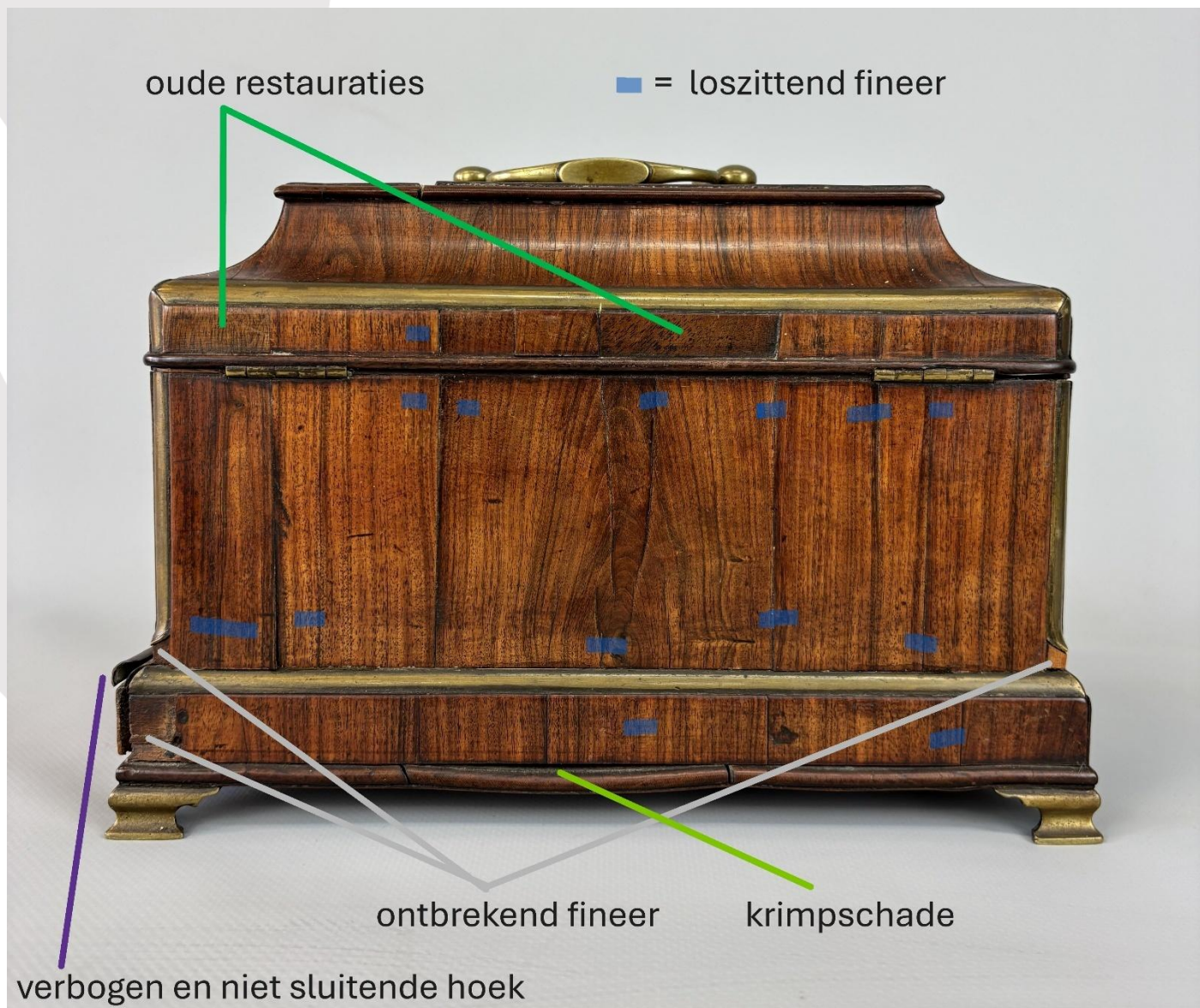
Conditie voor restauratie

- De constructie van het kistje is stevig. Wel zit er best wat fineer los. Plaatselijk zijn fineerstukjes al eens terug gelijmd, dit is niet overal even goed gebeurd. Soms liggen deze stukjes iets te hoog of niet precies op hun plek. Er zijn een aantal stukjes later aangevuld maar niet met de juiste houtsoort. Ook ontbreken er stukjes fineer.
- De bijenwas afwerking is vervuild en verouderd. Aan een zijde zitten vlekjes in de afwerking door vermoedelijk waterspatten.
- Er is lichte krimpschade aanwezig.
- Het ladefront is beschadigd waardoor deze niet meer netjes sluit. De veer achter de lade is heel sterk waardoor de lade met veel kracht eruit schiet als je op het knopje duwt. De schade aan het ladefront komt wellicht ook door deze te sterke veer.
- Het mechanisme van het klepje in het sleutelgatplaatje werkt niet meer. Bij het sluiten van het klepje wil deze niet blijven zitten.
- Een stukje messing hoekprofiel ontbreekt.
- Een paar soldeernaden aan de messing theebakjes zijn al eens hersteld en er is plaatselijk veel overtollig soldeertin aanwezig.
- De stoffering aan de binnenzijde van de klep is niet meer compleet, rechts ontbreekt de stof. De stof is al eens slordig terug gelijmd met collageen lijm.

Al bovenstaande gebreken staan aangegeven op onderstaande foto's.

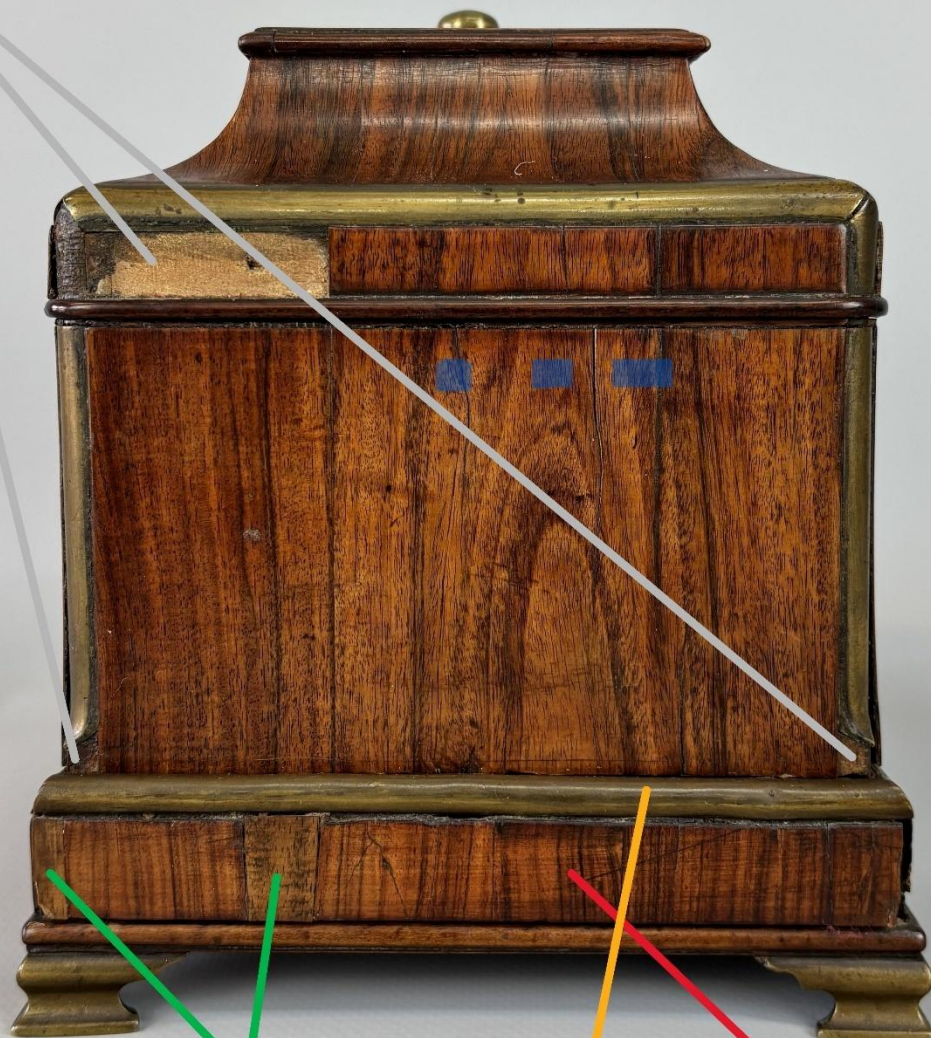

Front voor restauratie

ontbrekend fineer

■ = loszittend fineer

oude restauraties

ladefront

verbogen messing

Zijde met lade voor restauratie

Zijde zonder lade voor restauratie

overtollige lijmresten

ontbrekende stof

loszittend/uitgebroken

Onderzijde voor restauratie

slecht sluitende hoek

Historisch gebruik

Het is een theekistje met in de koperen bakjes ruimte voor diverse theesoorten.

Behandelplan

De werkzaamheden bij deze restauratie zijn:

- al het losse fineer verlijmen
- al het ontbrekende fineer aanvullen met bijpassend fineer
- oude restauraties met niet kloppend fineer vervangen
- de veer achter de lade minder strak maken

- krimpnaadjes vullen met harde was op kleur
- het mechaniek in het sleutelgatplaatje herstellen zodat het klepje weer dicht kan
- ontbrekend stukje messing bijmaken en patineren
- de lade mooier laten sluiten (de verstekken) en het messing rechter maken
- oude restauraties met overvloedige soldeerresten verbeteren aan de messing thee bakjes
- de afwerkingslaag licht schoonmaken en de watervlekjes(?) verwijderen
- afwerking met een gepolitoerde bijenwas
- de messing onderdelen afwerken met microkristallijne was

Beoogde eindresultaat

Na restauratie is het kistje compleet, functionerend en heeft een zeer verzorgd uiterlijk met een mooie terughoudende glans. Het patina op het geheel en ook op de messing delen is nog aanwezig.

Uitgevoerde werkzaamheden

- sleutelgatplaatje en handgreep gedemonteerd
- al het losse finer verlijmd met huidenlijm
- al het ontbrekende finer aangevuld met bijpassend finer
- oude storende restauraties met afwijkende houtsoorten verwijderd
- de veer achter de lade minder strak gemaakt door hem in te korten*
- krimpnaadjes gevuld met harde was op kleur en modostuc
- het mechaniek in het sleutelgatplaatje hersteld zodat het klepje weer dicht kan
- ontbrekend stukje messing op de hoek bijmaakt, gepatineerd en gelijmd met huidenlijm
- de lade beter laten sluiten (de verstekken) en het messing op de lade rechter gemaakt en opnieuw vastgezet. Ook een stukje messing in het verstek toegevoegd
- oude restauraties met overvloedige soldeerresten verbeterd aan de messing thee bakjes
- de lijmresten aan de katoenen stof verwijderd **
- de afwerkingslaag licht schoongemaakt en de watervlekjes(?) verwijderd ***
- afgewerkt met meerdere waslagen waarvan de laatste waslaag licht is gepolitoerd
- de messing onderdelen afgewerkt met microkristallijne was

Opmerking:

*De veer achter de lade was zo sterk dat er schade was ontstaan. Voor het behoud is dit aangepast.

******In samenwerking met de firma Oostendorp Stoffering is getracht het ontbrekende stukje stof aan te vullen/ontstoren met iets vergelijkbaars. Dit hebben we niet kunnen vinden. Hoewel de aanwezige stof niet origineel is en eveneens niet compleet is, is het toch niet mijn keuze geweest de stof te vervangen. De vale uitstraling vind ik passend bij het geheel.

*******Mijn uitgangspositie was een zo verzorgd mogelijk beeld te verkrijgen, maar wel met behoud van patina. Dit patina komt tot uiting door het in stand houden van het verouderde messing, het iets onregelmatige oppervlak van het fineer met kleine onregelmatigheden als deukjes, kiertjes en krasjes. Ook de verkleuring in het oppervlak van het hout door inwerking van UV licht is behouden. Al dit benoemde patina was eenvoudig te verwijderen door bijvoorbeeld te schuren. Dit had het restauratie proces vergemakkelijkt, maar het beeld wezenlijk verandert.

Gebruikte materialen

Huidenlijm merk Trobas/ Staalwol 5x0/ Ethanol 96% met 1% mek/ leidingwater/ microkristallijne was/ bijenwas champagne en P14 van Engelsch patina/ violethout/ kleurstof geelbruin van Orasol met alcohol (retouches)

Schoonmaak advies

Niet schoonmaken met schoonmaakmiddelen en ook niet vochtig afnemen. Afstoffen met een schone, zachte stofdoek is prima. Geen koperpoets o.i.d. gebruiken op het messing zonder dit messing eerst te demonteren.

Onderhoud

Eventueel kan een bijenwaslaag aangebracht worden.

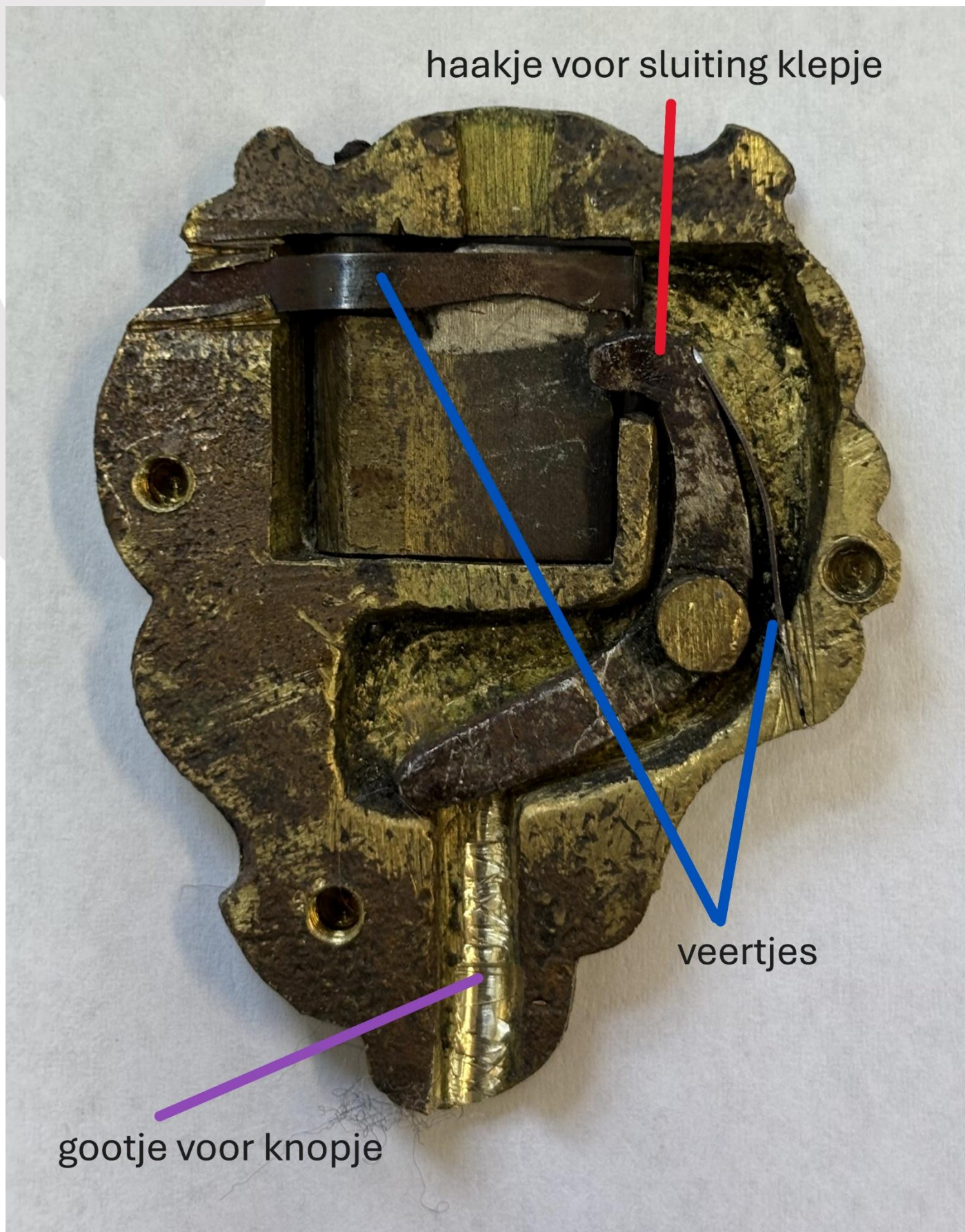
Preventief onderhoud

Niet in direct zonlicht plaatsen. De relatieve luchtvochtigheid in de ruimte binnen 40 tot 65% houden.

Foto's tijdens restauratie

Slotplaatje voorzijde

haakje voor sluiting klepje

veertjes

gootje voor knopje

Slotplaatje achterzijde

stuk fineer naast het slotplaatje

nieuw kingwood fineer

In het midden ligt het stukje fineer dat naast het slotplaatje zit maar dan de achterzijde. Het fineer daaronder is nieuw kingwood fineer dat ik heb gebruikt voor de nieuwe inzetstukjes.

Aanvullen van nieuw fineer

Eén van de vele lijmgangen van het loszittend fineer

Foto's voor/na restauratie

Na restauratie

Voor restauratie

Na restauratie

Voor restauratie

Zijde met lade na restauratie

Zijde met lade voor restauratie

Achterzijde na restauratie

Achterzijde voor restauratie

Zijde zonder lade na restauratie

Zijde zonder lade voor restauratie

Na restauratie

Voor restauratie

Na restauratie

Na restauratie